

РЕЦЕНЗІЯ на книгу

АТЛАС ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ / [М.А. Андрейчин, В.С. Копча, С.О. Крамарев [та ін.]; за редакцією М.А. АНДРЕЙЧИНА. – Тернопіль: Укрмедкнига, ТДМУ, 2010. – 248 с.

Як яскраво і афористично вказував відомий вітчизняний дослідник, лауреат Нобелівської премії проф. І.І. Мечніков, «... інфекція є боротьба між двома організмами». Загальноприйнятий в медицині термін «інфекційні хвороби» в повсякденну практику ввів, як відомо, великий європейський лікар Кристоф Вільгельм Гуфеланд, автор книги «Макробіотика». На сьогодні, в XXI столітті, епідеміологи та інфекціоністи нараховують більш ніж 1500 різноманітних інфекційних і паразитарних хвороб дорослих та дітей. За документальними даними групи експертів ВООЗ, щороку на інфекційні та паразитарні патології занедужує більш 2 млрд. людей на нашій планеті; та з них, на жаль, приблизно 20 млн. щорічно помирає. Квота інфекційних захворювань за даними ВООЗ досягає в загальній захворюваності людини не менш 70 %. Все відмічене нами демонструє надзвичайну актуальність інфекційних хвороб як на протязі тисячоліть історії людства, так і в наш час.

Сучасним лікарям-інфекціоністам добре знайомі головні ознаки інфекційної патології – специфічний збудник як етіологічний пусковий агент інфекційної хвороби; контагіозність (заразність) або виникнення багатьох випадків захворювань, обумовлених загальним джерелом інфекції (зоонози, сапронози); нерідко схильність до широкої епідемічної та навіть пандемічної розповсюдженості інфекційних хвороб; циклічність їхнього перебігу: виникнення загострень та рецидивів, при хронічних формах інфекційної патології; розвиток імунних реакцій до антигенів збудника; явище тривалого носійства збудника інфекції. Спектр клінічної симптоматики, та навіть лише перелік головних клінічних симптомів та синдромів при інфекційних захворюваннях включає декілька десятків найменувань, крім того, вони повторюються при багатьох заразних патологіях людей (наприклад, пневмонічна форма орнітоза, або тифоподібна форма Курікетсіоза). Підкреслимо, що головні патогномонічні ознаки притаманні лише деяким нозологічним формам і з'являються не завжди; саме це дуже утруднює лікарю-клініцисту раніше розпізнання конкретної інфекційної патології, та тому своєчасне призначення раціонального лікування або медичної реабілітації хворих.

Освоїти чіткий діагностичний алгоритм сучасному лікарю допомагає ретельне вивчення зображень (відіоряд) типової симптоматології патологічних станів, чому сприяють кольорові атласи, видані у низці розвинутих країн. Однак в Україні досі подібний атлас інфекційних хвороб не видавався. Тому слід щіро привітати той важливий момент, що в 2010 році видав-

ництво «Укрмедкнига» (Тернопіль) нарешті випустило в світ досить об'ємний «Атлас інфекційної патології», який виданий в нашій державі вперше під керівництвом відомого українського вченого-інфекціоніста, член-кора НАНМ України, заслуженого діяча науки і техніки України, президента Асоціації інфекціоністів України, завідуючого кафедрою інфекційних хвороб та епідеміології Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, доктора медичних наук, професора М.А. Андрейчина. Рецензуємий «Атлас» відображає головні клінічні прояви найбільш актуальних для нашої країни інфекційних хвороб. У складанні цього унікального Атласу взяли участь відомі вчені, практикуючі лікарі-інфекціоністи з Тернополя, Києва, Чернівців і Донецька, які збирали колекцію клінічних ілюстрацій протягом останніх 25 років. Зміст і підписи до фотознімків дублюються також англійською мовою, що робить «Атлас» доступним також і для англійськомовних студентів ті інших іноземних читачів.

Починається аналіз інфекційної патології з вірусних хвороб, а саме – з ВІЛ-інфекції (СНІД/AIDS), яка має найбільшу соціальну значущість у сьогоднішній час. На двох сторінках тексту (ст. 6-7) авторами надається лаконічна інформація про цю тяжку інфекційну хворобу з переважним ураженням імунної системи та розвитком опортуністичних інфекцій і пухлин. Далі в книзі розміщені фотознімки збудника AIDS – Т-лімфотропного ретровірусу III типу – вірусу імунодефіциту людини (ВІЛ), а також представлені ілюстрації, які характеризують I клінічну стадію хвороби (згідно клінічної класифікації ВІЛ-інфекції, розробленої експертами ВООЗ у 2006 році) – персистуюча генералізована лімфаденопатія; виразки слизової оболонки ротової порожнини; далі надані ілюстративні матеріали щодо II клінічної стадії ВІЛ/СНІД: кандидоз ротової порожнини та волосяна лейкоплакія, оперізувальний герпес, туберкульоз легень, генералізована лімфаденопатія та інші прояви цього тяжкого захворювання. Усі 20 фотознімків, які вміщує цей розділ, досить часто підкреслюють важливість ВІЛ-інфекції, яка швидко поширюється по планеті.

Вірусним гепатитам (Hepatitis virosae) присвячені сторінки 17-29 рецензуємого Атласу. Як відомо, вірусні гепатити – група здебільшого антропонозних хвороб з подібною клінічною картиною, що проявляються інтоксикацією і переважним ураженням печінки, нерідко з жовтяницею, але відрізняються за етіологією, епідеміологією, патогенезом, перебігом і наслідками. Розрізняють вірусні гепатити

А, В, С, D, E, G, TT, SEN, кожний з яких має свого збудника (фото 2.1). В теперешній час дуже актуальними для інфекціоніста є хронічні гепатити – В та особливо С, які можуть в подальшому трансформуватися у цирози або фібрози печінки, обумовлені HCV. На фото 2.2. – 2.9. (стор. 20-22 Атласу) відображені іктеричність склер при гепатитах, жовтяниця шкіри тулубу, темний колір сечі та гіпохолія калу при захворюванні на гепатит, судинні «зірочки» на шкірі, «печінкові долоні» при цирозі печінки, а також вигляд хворого на цироз печінки.

Далі в Аласі йдеться про вітряну віспу (Varicella), гострі респіраторні вірусні інфекції, окремо - про грип, епідемічний паротит, інфекційний мононуклеоз, кір, кліщовий менингоенцефаліт, коров'ячу віспу, краснуху, оперізувальний герпес, простий герпес, сказ, тяжкий гострий респіраторний синдром (атипову пневмонію), цитомегаловірусні інфекції. Всього розділ «Вірусні хвороби», розміщений на стор. 6-80 Атласу, включає 132 фотознімки (як клінічні ілюстрації, так і знімки макро і мікропрепаратів), деякі приведені знімки є унікальними.

Розділ книги, який має назву «Бактеріози, рикетсіози, хламідіози», розміщений на сторінках 81-197, на наш погляд – найважливіший у рецензуємому «Атласі інфекційних хвороб». Він вміщує ретельну інформацію та багато оригінальних фотознімків, відображаючих ураження організму людини при ангіні (Angina), бешисі (Erysipelas), ботулізмі (Botulismus), бруцельозі (Brucellosis), висипному тифі (Typhus exanthematicus), діфтерії (Diphtheria), еризипелоїді (Erysipeloidum), кишкових ерсиніозах (Yersiniosis), кашлюкі (Pertussis), лептоспірозі (Leptospirosis), менингококової інфекції (Infectio meningococcica), правці (Tetanus), сальмонельозі (Salmonellosis), сепсисі (Sepsis), сибірці (Anthrax), скарлатині (Scarlatina), стафілококової інфекції (Staphylococcosis), туляремії (Tularemia), (Taeniarhynchosis), хворобі Лайма (Lyme disease), хламідіозах (Chlamidiosis), холері (Cholera), черевному тифі (Typhus abdominalis), чумі (Pestis), шигельозах (Дизентерія, dysentery).

Протозоозам присвячений наступний розділ «Атласу». Мова йдеться про амебіаз (Amoebiasis), балантідіаз (Balantidiasis), лейшманіоз (Leishmaniasis), лямбліоз (Lambliosis), малярію (Malaria), токсоплазмоз (Toxoplasmosis). На 23 сторінках цього розділу розміщені 44 унікальних фотознімки – від трофозоїтів *Entamoeba histolytica* (забарвлення еозином, W.E. Farrar et al., 1992) до гідроцефалії при вродженому токсоплазмозі (стор. 221. «Атласу», фото 46.6.).

Про різноманітні, найбільш актуальні, гельмінтози автори Атласу розповідають на сторінках 222-241. Ретельно аналізуються аскаридоз (Ascariasis), гіменолепідоз (Hymenolepidosis), дирофіляріоз (Diphyllobothriosis, Bothriocephalosis), ентеробіоз (Enterobiosis, Oxyuriasis), ехінококоз (Echinococcosis), опісторхоз (Opistorchosis), теніаринхоз (Taeniarhynchosis), теніози (Taeniasis), цистицеркози (Cysticercosis), трихінельозі (Trichinellosis), трихоцефальоз (Trichocephalosis).

Завершується «Атлас інфекційних хвороб» предметним покажчиком, який вміщує всю інформацію про кожен найважливіший пункт той чи іншої інфекції та інвазії – від збудників та сучасної класифікації до клінічних проявів захворювань і макро/мікропрепаратів при даній патології.

Список використаних джерел, приміщений у самому кінці Атласу, включає 10 книг, а також інтернет-ресурс. Цінно те, що автори Атласу при створенні рецензуємої книги використовували джерела переважно останніх років, а також класичні роботи кінця ХХ сторіччя, такі як труди W. Granz et al., (1976), W.E. Farrar et al., (1992), та Атлас патологічної анатомії, опублікований В.В. Серовим та співавторами (1986), які вже добре себе зарекомендували у світі.

Вельми позитивно оцінюючи це унікальне видання, рецензенти надіються, що «Атлас інфекційних хвороб» під редакцією М.А. Андрейчина буде надзвичайно корисним для практичних лікарів, студентів, інтернів, а також науковців, зокрема співробітників кафедр інфекційних хвороб вищих медичних навчальних закладів України.

В.М. Фролов, заслужений діяч науки і техніки України,
д-р.мед.наук, професор

М.О. Пересадін, д-р.мед.наук,
професор